

ประกาศกรมควบคุมโรค เรื่อง การป้องกันและควบคุมการระบาดของโรคไข้เลือดออก

เนื่องจากสถานการณ์โรคไข้เลือดออกในปัจจุบัน อัตราป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกยังคงสูงกว่าค่าเฉลี่ยอย่างต่อเนื่อง โดยตั้งแต่ ๑ มกราคม - ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๖ มีจำนวนผู้ป่วย ๑๓,๒๐๐ ราย สูงกว่าค่าเฉลี่ย ๔ เท่า และมากที่สุดในรอบ ๑๐ ปี จำนวนผู้ป่วยเสียชีวิต ๑๖ ราย และอาจเพิ่มขึ้นอีก คาดการณ์ว่าสถานการณ์ไข้เลือดออกในปีนี้จะมียุทธผู้ป่วย ๑๒๐,๐๐๐ - ๑๕๐,๐๐๐ ราย จำนวนผู้เสียชีวิตจะมีถึง ๑๔๐ - ๒๐๐ ราย

กรมควบคุมโรคจึงขอแนะนำประชาชนให้ทราบถึงโรคไข้เลือดออก รวมทั้งวิธีการ ป้องกัน รักษา ดังนี้

โรคไข้เลือดออก เกิดจากเชื้อไวรัสเดงกี อาการของโรคไข้เลือดออก ไข้สูงเฉียบพลัน ๒-๗ วัน หน้าแดง ปวดกระบอกตา เบื่ออาหาร อาเจียน ส่วนใหญ่จะไม่มีน้ำมูกหรือไอ ซึ่งต่างจากโรคหัด และไข้หวัด มีจุดเลือดออกเล็กๆ ตามแขน ขา ลำตัว รักแร้ เส้นเลือดเปราะ แตกง่าย อาจมีเลือดกำเดา เลือดออกตามไรฟัน อาเจียนและถ่ายอุจจาระสีดํา ปวดใต้ชายโครงขวา เนื่องจากมีตับโต กดเจ็บ ประมาณวันที่ ๓-๔ นับแต่เริ่มป่วย บางรายอาจมีภาวะช็อก ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นพร้อมๆ กับ ไข้ลดลงอย่างรวดเร็ว อาจเกิดได้ตั้งแต่วันที่ ๓ ของโรค ผู้ป่วยจะมีอาการ กระสับกระส่าย มือเท้าเย็น ชีพจรเบาเร็ว ส่วนใหญ่ จะรู้สึก หนาว ร้อน กระหายน้ำ ปากเขียว ตัวเย็นซีด ความรู้สึกเปลี่ยนแปลง และเสียชีวิตภายใน ๑๒-๒๔ ชั่วโมง หากไม่ได้รับการรักษาภาวะช็อกอย่างถูกต้องทันที

การติดต่อ มียุงลายเป็นพาหะนำโรค โดยเกิดจากยุงลายตัวเมียซึ่งกัดเวลากลางวันและดูดเลือดคนเป็นอาหาร จะกัดดูดเลือดผู้ป่วยซึ่งอยู่ในระยะไข้สูงจะเป็นระยะที่มีไวรัสอยู่ในกระแสเลือด เชื้อไวรัสจะเข้าสู่กระเพาะยุง เข้าไปอยู่ในเซลล์ที่ผนังกระเพาะ เพิ่มจำนวนมากขึ้นแล้วออกมาจากเซลล์ผนังกระเพาะ ไวรัสเดินทางเข้าสู่ต่อมน้ำลายเพื่อแพร่เชื้อไปยังผู้ที่ถูกยุงกัดในรายถัดไป

ระยะฟักตัวของโรค : หลังจากได้รับเชื้อจากยุงประมาณ ๕-๘ วัน

ยุงพาหะนำเชื้อไข้เลือดออก

ยุงลายจะวางไข่ตามภาชนะขังน้ำที่มีน้ำนิ่งและใส น้ำนั้นอาจสะอาดหรือไม่ก็ได้ น้ำฝนมักเป็นน้ำที่ยุงลายชอบวางไข่มากที่สุด ดังนั้น แหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลายบ้านจึงมักอยู่ตามโอ่งน้ำดื่มและน้ำใช้ที่ไม่ปิดฝา ทั้งภายในและภายนอกบ้าน จากการสำรวจแหล่งเพาะพันธุ์ของยุงลายชนิดนี้พบว่า ร้อยละ ๖๔.๕๒ เป็นภาชนะเก็บขังน้ำที่อยู่ภายในบ้านและร้อยละ ๓๕.๕๓ เป็นภาชนะเก็บขังน้ำที่อยู่ภายนอกบ้าน นอกจากนี้โอ่งน้ำแล้วยังมีภาชนะอื่นๆ เช่น บ่อซีเมนต์ในห้องน้ำ จานรองขาตู้กันมด จานรองกระถางต้นไม้ แจกัน อ่างล้างเท้า ยางรถยนต์ ไห ภาชนะใส่น้ำเลี้ยงสัตว์ เศษภาชนะ เช่น โอ่งแตก เศษกระป๋อง กะลา เป็นต้น

การดูแลรักษาผู้ป่วยไข้เลือดออก

ขณะนี้ยังไม่มียาต้านไวรัสที่มีฤทธิ์เฉพาะสำหรับ เชื้อไข้เลือดออก การรักษาโรคนี้เป็นการรักษาตามอาการและประคับประคอง ซึ่งได้ผลดีถ้าให้การวินิจฉัยโรคได้ตั้งแต่ระยะแรก การสังเกตอาการ ติดตามดูแล ผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดในระยะเวลาวิกฤต ประมาณ ๒๔-๔๘ ชั่วโมง จะช่วยป้องกันมิให้โรคมีความรุนแรงเพิ่มขึ้นโดยมี หลักปฏิบัติดังนี้

๑. ในระยะไข้สูง ควรใช้การเช็ดตัวช่วยลดไข้ บางรายอาจมีการชักได้ถ้าไข้สูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีประวัติเคยชัก หรือในเด็กอายุน้อยกว่า ๖ เดือน จำเป็นต้องให้ยาลดไข้ ควรใช้ยาพาราเซตามอล ห้ามใช้ยาพวกแอสไพริน เพราะจะทำให้เกร็ดเลือดเสียการทำงาน จะระคายกระเพาะ ทำให้เลือดออกได้ง่ายขึ้น ควรให้ยาลดไข้เป็นครั้งคราวเวลาที่ไข้สูงเท่านั้น การใช้ยาลดไข้มากเกินไปจะมีภาวะเป็นพิษต่อตับได้

๒. ให้ผู้ป่วยดื่มน้ำชดเชย เพราะผู้ป่วยส่วนใหญ่มีไข้สูง เบื่ออาหาร และอาเจียน ทำให้ขาดน้ำ และเกลือโซเดียมด้วย ควรให้ผู้ป่วยดื่มน้ำผลไม้หรือ สารละลายผงน้ำตาลเกลือแร่ (โอ อาร์ เอส) ในรายที่อาเจียนควรให้ดื่มครั้งละน้อยๆ และดื่มบ่อยๆ แต่ห้ามให้ดื่มน้ำที่มีสีแดง หากมีอาเจียนจะแยกไม่ได้ว่าอาเจียนจากน้ำหรือมีเลือดปนมาด้วย

๓. จะต้องติดตามดูอาการผู้ป่วยอย่างใกล้ชิด เพื่อจะได้ตรวจพบและป้องกันภาวะช็อกได้ทันเวลา ช็อกมักจะเกิดพร้อมกับไข้ลดลงประมาณตั้งแต่วันที่ ๓ ของการป่วยเป็นต้นไป ทั้งนี้แล้วแต่ระยะเวลาที่เป็นไข้ ถ้าไข้ ๗ วันก็อาจช็อกวันที่ ๘ ได้ ควรแนะนำให้พ่อแม่ทราบอาการนำของช็อก ซึ่งอาจจะมีอาการเบื่ออาหารมากขึ้น ไม่รับประทานอาหารหรือดื่มน้ำเลย หรือมีอาการถ่ายปัสสาวะน้อยลง มีอาการปวดท้องอย่างกะทันหัน กระสับกระส่าย มือเท้าเย็น ควรรีบนำส่งโรงพยาบาลทันที

๔. เมื่อผู้ป่วยไปตรวจที่โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาลที่ให้การรักษาได้ แพทย์จะตรวจเลือดดูปริมาณเกร็ดเลือดและความเข้มข้นของเม็ดเลือดแดง และอาจนัดมาตรวจดูการเปลี่ยนแปลงของเกร็ดเลือดและความเข้มข้นของเม็ดเลือดแดงเป็นระยะๆ เพราะถ้าปริมาณเกร็ดเลือดเริ่มลดลงและความเข้มข้นของเม็ดเลือดแดงเริ่มสูงขึ้น เป็นเครื่องชี้บ่งว่าน้ำเลือดรั่วออกจากเส้นเลือด และอาจจะช็อกได้ จำเป็นต้องให้สารน้ำชดเชย

๕. โดยทั่วไปผู้ป่วยไม่จำเป็นต้องนอนรักษาในโรงพยาบาลทุกราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะแรกที่ยังมีไข้ สามารถรักษาแบบผู้ป่วยนอก โดยให้ยาไปรับประทาน แต่ผู้ปกครองต้องเฝ้าสังเกตอาการตามข้อ ๓ หรือไปตรวจตามที่แพทย์นัดเป็นระยะๆ โดยตรวจดูการเปลี่ยนแปลงตามข้อ ๔ ถ้าผู้ป่วยมีอาการแสดงอาการช็อก แพทย์จะให้รักษาในโรงพยาบาล และถือเป็นเรื่องรีบด่วนในการรักษา

การป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก

เนื่องจากโรคไข้เลือดออกยังไม่มียารักษา และไม่มีวัคซีนป้องกันไข้เลือดออก ดังนั้นการป้องกันจึงเป็นวิธีที่ดีที่สุดด้วยการป้องกันการแพร่ของยุง โดยป้องกันไม่ให้ยุงวางไข่ หรือป้องกันไม่ให้ไข่กลายเป็นยุง เน้นที่การควบคุมลูกน้ำด้วยการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำ เนื่องจากสามารถทำลายได้ง่ายและไม่สิ้นเปลืองงบประมาณ ด้วยวิธีการต่างๆ ดังนี้

คำแนะนำในการกำจัดลูกน้ำ มีดังนี้

- โถง ถังเก็บน้ำ กะละมัง ที่เก็บกักน้ำจะเป็นแหล่งที่ยุงออกไข่และกลายเป็นยุง ต้องมีฝาปิดให้สนิท และหมั่นตรวจสอบว่ามีลูกน้ำหรือไม่ หากพบลูกน้ำให้เท หรือตักทิ้งด้วยกระชอน หรือชดล้างทันที
- ภาชนะที่ไม่สามารถปิดฝาได้ อ่างที่ปลูกต้นไม้ หรือแหล่งน้ำตามธรรมชาติให้ใส่ปลากินลูกน้ำ
- ตรวจสอบแจกัน ถ้วยรองขาตู้กันมด ต้องเปลี่ยนน้ำทุกสัปดาห์ สำหรับแจกันอาจจะใส่ทรายก่อสร้างผสมลงไป ส่วนถ้วยรองขาตู้ให้ใส่เกลือเพื่อป้องกันลูกน้ำ

- หมั่นตรวจสอบภาตรองน้ำที่ตู้เย็น หรือเครื่องปรับอากาศเพราะเป็นที่แพร่พันธุ์ของยุง โดยเฉพาะภาตระบายน้ำของเครื่องปรับอากาศ ซึ่งออกแบบไม่ดี โดยรูระบายน้ำอยู่เหนือกัน ภาตหลายเซ็นติเมตร ทำให้มีน้ำขังซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง
- ตรวจสอบๆ บ้านว่ามีแหล่งน้ำขังหรือไม่ ท่อระบายน้ำบนหลังคามีแอ่งขังน้ำหรือไม่หากมี ต้องจัดการเก็บกวาดสิ่งปฏิกูลออกไป
- ขวดน้ำ กระจก หรือภาชนะอื่นที่อาจจะเก็บขังน้ำได้ หากไม่ใช่ให้ใส่ถุงหรือฝังดินเพื่อไม่ให้ น้ำขัง
- ยางรถยนต์เก่าที่ไม่ใช้ควรใช้ผ้าคลุมเพื่อไม่ให้เป็นแหล่งขังน้ำ หรือเก็บบริเวณใต้ชายคา
- หากใครมีรั้วไม้ หรือต้นไม้ที่มีรูกลวง ให้นำคอนกรีตเทใส่ปิดรู ต้นไม้ต้องตัดตรงข้อและให้เท คอนกรีตปิดแอ่งน้ำ

การป้องกันไม่ให้ยุงกัด

- การใช้ยาทากันยุงกัด หรือใช้กลิ่นของสมุนไพรไล่ยุง เช่น ตะไคร้หอม เป็นต้น
- นอนในมุ้ง หรือเปิดพัดลมไล่ยุง

การปฏิบัติเมื่อมีคนในบ้าน/ข้างบ้านเป็นไข้เลือดออก

- เนื่องจากไข้เลือดออกระบาดโดยมียุงเป็นตัวแพร่เชื้อ ดังนั้นเมื่อมีคนในบ้านหรือข้างบ้านเป็น ไข้เลือดออก ควรจะบอกคนในบ้านหรือข้างบ้านว่ามีไข้เลือดออก เพื่อเตรียมการป้องกัน ตนเองและคนในบ้าน
- แจ้ง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อมาดำเนินการสอบสวนและควบคุมโรค
- ให้สมาชิกในครอบครัว ป้องกันการถูกยุงกัดตามคำแนะนำเบื้องต้น
- สสำรวจภายในบ้าน รอบบ้าน รวมทั้งเพื่อนบ้านว่ามีแหล่งแพร่พันธุ์ยุงหรือไม่ หากมีให้จัดการ เสีย
- ฝ้าดูอาการของสมาชิกในบ้านหรือข้างบ้านว่ามีไข้หรือไม่ หากมีไข้ให้ระวังว่าอาจจะเป็น ไข้เลือดออก
- ให้ผู้ป่วยนอนในมุ้งเพื่อป้องกันยุงกัด